

## Sprawozdanie

Wydziału krajowego o zaciągniętej ze Skarbu Państwa i pomiędzy ludność wiejską kraju rozdzielonej pożyczce na zasiewy w kwocie 500.000 złr. a. w.

### WYSOKI SEJMIE!

Gdy w jesieni roku ubiegłego w skutek wezwania Wydziału krajowego wpływać zaczęły sprawozdania Wydziałów pow. o rezultacie zbiorów zeszłorocznych i w ogóle o stanie ludności wiejskiej, Wydział krajowy powziął zaraz to smutne przekonanie, że nieurodzaj, który sprawdzony został w znacznej części kraju, nawiedzanego już od dłuższego czasu niemal peryodycznie różnemi klęskami, wywoła w tym roku w podupadłej ludności wiejskiej nietylko chwilowy niedostatek, lecz nawet brak ziarna na zasiew a tem samem pozbawi ją możności uzyskania w następnym roku środków egzystencyi.

Kiedy ta groźna ewentalność w miarę zbliżania się zimy stawała się coraz pewniejszą, nie przypuszczano jeszcze, że w r. 1879. Sejm krajowy nie zostanie wcale zwołany. To też w nadziei, że sesya sejmowa otwartą zostanie bodaj na schyłku roku, Wydział krajowy ograniczyć się musiał do dokładnego badania potrzeb i obmyślenia środków zaradczych, które dopiero na mocy uchwały Wys. Sejmu mogłyby być urzeczywistnione.

Tak się rzecz miała w chwili, gdy Prezydium c. k. Namiestnictwa opierając się na niepomysłnych sprawozdaniach c. k. Starostów o położeniu ludności wiejskiej, dotkniętej klęską nieurodzaju, a w dalszem następstwie zagrożonej nawet głodem, wystosowało do Wydziału krajowego odezwę z dnia 20 grudnia 1879. l. 10298/pr. *Aleg. 1.* w której streściwszy rezultat badań c. k. Starostów, przedstawiło Wydziałowi krajowemu potrzebę wczesnego obmyślenia stosownych środków zaradczych. W odpowiedzi swojej z dnia 23. grudnia 1879 l. 52167 *Aleg. 2.* Wydział krajowy przedstawił ze swojej strony c. k. Prezydium Namiestnictwa szczegóły, zebrane w tej mierze za pośrednictwem Wydziałów powiatowych i przypuszczając ciągle, że sesya sejmowa otwartą zostanie, jeżeli już nie na schyłku ubiegłego to przynajmniej zaraz w początku bieżącego roku, oznajmił, że zamierza wystąpić z wnioskiem zaciągnięcia półmilionowej pożyczki krajowej, z której miałyby być udzielane ludności wiejskiej bezprocentowe pożyczki na zakupno ziarna na zasiew.

Tymczasem nadzieja, że Wys. Sejm zwołany zostanie w pierwszych dniach stycznia b. r. zawiodła tak samo, jak wszystkie zeszłoroczne terminy, a na domiar wpływające wówczas dalej spr-

Alegat.  
I.

Alegat.  
II.

wozdania Wydziałów pow. o stanie ludności wiejskiej, nie tylko niełagodziły obrazu skreślonego w odezwie do Prezydium c. k. Namiestnictwa z dnia 23. grudnia 1879 l. 52167, lecz owszem coraz więcej utwierdzały Wydział krajowy w przekonaniu, że jeżeli pomoc publiczna nie nadejdzie w porę, ludność wiejska nie będzie mogła przystąpić do zasiewu, a wtedy pominąwszy już niemożność uiszczenia podatków i upadek siły podatkowej na następne lata, rozmiar i kres niedostatku nie dałby się wcale przewidzieć.

W obec tak smutnego stanu rzeczy i niemożności zaradzenia niebezpiecznej sytuacji środkami, któremi Wydział krajowy we własnym zakresie działania rozporządzać może, wypadało z wszelkim naciskiem nalegać, aby sesya sejmowa ile możności jak najprędzej zwołaną została.

W tym celu wystosował Wydział krajowy 16. stycznia b. r. l. 2260 drugą odezwę do Prezydium c. k. Namiestnictwa z prośbą o poczynienie stosownych kroków w tej mierze. W odezwie tej przedstawił Wydział krajowy Prezydium c. k. Namiestnictwa, że wskazany 23. grudnia 1879 l. 52167 projekt pomocy krajowej oparł na tem przypuszczeniu, iż Wys. Sejm będzie mógł najpóźniej w pierwszych dniach marca powziąć uchwałę w tej mierze, i że uchwała ta bezzwłocznie do najwyższej sankcyi przedłożona, najdalej do 10. marca zostanie wykonana.

Cała skuteczność pomocy krajowej zawisła była od dotrzymania tego terminu, gdyż stanowi on w naszych stosunkach rolniczych kres ostateczny pory właściwej do rozpoczęcia zasiewów.

Aby mimo niezwołania Sejmów zapobiedz groźnym następstwom nieurodzaju, c. k. Rząd oświadczył gotowość przyjęcia w pomoc krajowi półmilionową pożyczką bezprocentową zwrotną do 1. stycznia 1881. Widząc że wszelkie usiłowania podjęte celem przyspieszenia sesyi sejmowej pozostałyby bezowocnemi, Wydział krajowy postanowił korzystać z ofiarowanej przez c. k. Rząd pomocy, jako wśród danych stosunków jedynie możliwej drogi uzyskania potrzebnych funduszy, i wystosował w tym duchu dnia 25. stycznia br. l. 3400 *Alegat 3.* przedstawienie do Jego Excelencyi Ministra Prezydenta hr. Taafego, które w krótkim czasie doprowadziło do pożądanego rezultatu. Już w końcu stycznia bowiem wpłynął do Rady Państwa projekt ustawy, na mocy której Wydział krajowy otrzymać miał do dyspozycyi tytułem bezprocentowej do 1. stycznia 1881 zwrotnej pożyczki kwotę 500.000 złr. celem dostarczenia ludności wiejskiej dotkniętej klęską nieurodzaju, środków potrzebnych do zakupna zboża na zasiew. Dnia 26. lutego 1880 projekt ten stał się już ustawą w obu izbach uchwaloną i przez Najjasniejszego Pana sankcyonowaną. *Alegat 4.*

Zanim jeszcze ustawa ta została uchwaloną, Wydział krajowy uważając jej przyjęcie i sankcyonowanie za zapewnione, wziął pod rozwagę, według jakich norm i w jaki sposób rozdzielać wypadnie bezprocentowe pożyczki na zasiewy. Przedewszystkiem postanowił Wydział krajowy ograniczyć pomoc publiczną tylko do tych powiatów, które tak w sprawozdaniach c. k. Starostów jak relacjach Wydziałów powiatowych przedstawione zostały jeszcze przed podniesieniem sprawy pożyczki, za dotknięte klęską nieurodzaju w wysokim stopniu, i potrzebujące niezbędnie pomocy publicznej. Liczba takich powiatów była znaczną (57) a jej stosunek do rozporządzalnych funduszy wcale niekorzystny. Do tych 57 Wydziałów powiatowych wystosował Wydział krajowy dnia 4. lutego b. r. l. 5381 okólnik, *Alegat 5.* w którym jako zasadę postawił, że pożyczki na zasiewy udzielane będą tylko za solidarną poręką gmin włościanom, co do których sprawdzono, że nie mają czem zasiać roli, pozbawieni są środków nabycia ziarna i w braku sposobności do zarobkowania sami zaradzić nie mogą tej potrzebie.

Forma udzielenia pożyczek t. j. solidarna poręka gmin nie wyszła z inicjatywy Wydziału krajowego, lecz wskazaną została w projekcie ustawy w sposób, który wykluczał inną drogę n. p. pośrednictwo powiatów jako dłużników, gdyż w razie niezastosowania się w tej mierze do ustawy, narazoną zostałaby na niebezpieczeństwo bardzo ważna koncesya, t. j. możność ściągania zaległych rat w krótkiej i niekosztownej drodze politycznej egzekucyi.

W powołanym powyżej okólniku instrukcyjnym, Wydział krajowy zarządził uzupełnienie badań rozmiaru klęski i potrzeb niezbędnych, a zarazem zwrócił uwagę Wydziałów powiatowych na

*Alegat*  
III.

*Alegat*  
IV.

*Alegat*  
V.

potrzebę pouczenia gmin o celach i warunkach pożyczki za pośrednictwem osobnych delegatów. W obec notorycznej lekkomyślności ludu wiejskiego w korzystaniu z wszelkich źródeł kredytu, zwłaszcza bezprocentowego, bez względu na to, czy tego wymaga nieodzowna potrzeba i czy to ma cel produkcyjny, uzupełnienie badań było niezbędnem, zwłaszcza z uwagi na fakt, że fundusz półmilionowy mógł wystarczyć na udzielenie skromnej pomocy tylko tym, którzy jej niezbędnie potrzebowali.

Także i na to zwrócił Wydział krajowy uwagę, aby wpływowi członkowie gmin zasiadający w Radach gminnych, nie nadużywali swojej przewagi z uszczerbkiem dla biednych i rzeczywiście na pomoc publiczną zasługujących.

W skutek wczesnego wydania zarządzeń przygotowawczych i gorliwości, jaką w tej sprawie okazały wszystkie wezwane Wydziały powiatowe, Wydział krajowy już w pierwszej połowie marca posiadał uchwały Rad gminnych i opinie Wydziałów powiatowych, a tem samem meteryał, który stanowić miał podstawę rozdzielenia funduszu pożyczkowego.

Obawa, że żądania gmin znacznie przewyższą kwotę 500.000 złr, ziściła się w zupełności.

Chociaż część Wydziałów powiatowych, przewidując tę ewentualność, już z własnej inicjatywy zniżyła kwoty wykazane w uchwałach Rad gminnych do miary najniezbędniejszej i chociaż dwa powiaty pierwotnie same usunęły się od udziału w pożyczkach na zasiewy, mimo to wszystkie żądania wynosiły razem 1,152.911 złr.

Wypadało zatem przystąpić do znacznej redukcji pożyczek żądanych na podstawie wskazówek, których Wydziałowi krajowemu dostarczały relacje Wydziałów powiatowych.

Przedewszystkiem uznał Wydział krajowy nie tylko za wskazane stosunkiem rozporządzalnych funduszy do pożyczek żądanych, lecz nawet za wskazane samym celem pożyczki, aby pojedynczym włościanom nie dostawały się znaczniejsze kwoty. Chodziło tu bowiem nie o podźwignięcie gospodarzy częściowo i chwilowo podupadłych, którzy potrzebowali pieniędzy na skompletowanie zasiewów i jako właściciele znaczniejszych posiadłości gruntowych mogli zkadinać uzyskać pomoc pod warunkami nieuciążliwymi, lecz o ocalenie od zupełnej ruiny i nędzy tych, którzy pozbawieni byli ziarna zupełnie i nie mieli czem zasiał swoich małych gruntów, wystarczających za ledwie na wyżywienie rodzin. Wychodząc z tego założenia, Wydział krajowy uznał, że kwota 15 złr. stanowić powinna normalną wysokość pożyczki dla jednego włościanina.

Po zastosowaniu tej normy do wykazów gminnych, kwota żądanych pożyczek zniżyła się z 1,152.911 złr. na 864.100 złr.

Do dalszej redukcji przystąpił Wydział krajowy na podstawie wskazówek, jakie w tej mierze dawały sprawozdania Wydziałów powiatowych, mianowicie tych, które z własnej inicjatywy nie zniżyły pożyczek przez pojedyncze gminy żądanych, lecz przedłożyły wszystkie uchwały gminne tak, jak je same od delegatów swoich otrzymały.

Ta druga redukcja doprowadziła do tego rezultatu, że ogólna suma żądań spadła na 657.910 złr. Kwota ta była już znacznie zbliżona do funduszu rozporządzalnego, ale zawsze jeszcze nie mogła służyć za podstawę rozdziału, zwłaszcza w obec faktu, że od razu nie mógł Wydział krajowy rozdać całego funduszu półmilionowego, aby po terminie pierwotnie do zgłoszeń oznaczonym można było uwzględniać podania na to zasługujące a spóźnione nie z winy tych, którzy pomocy potrzebowali.

Właśnie wtedy, gdy zastanawiano się nad sposobami redukcji żądanych pożyczek, nadchodziły z różnych stron kraju wiadomości o znacznych powodziach, które niszcząc ozime zasiewy całych gmin, powiększały tem samem zastęp nędzarzy, uprawnionych do udziału w publicznej pomocy.

Wydawało się Wydziałowi krajowemu właściwem, a wśród danych stosunków nawet niezbędnem, przyjąć obok normy określającej wysokość maksymalną pożyczki dla jednego włościanina,

także maximum udziału jednego powiatu w funduszu pożyczkowym. Kwota 20.000 złr. okazała się ze stosunku liczby powiatów pomocy potrzebujących do funduszy rozporządzalnych tą granicą, po którą sięgać nie powinny udziały powiatów pojedynczych. Po przyjęciu i zastosowaniu tego maximum do wykazanych żądań, ogólna ich suma zniżyła się na 610.800 złr.

W dalszem zniżaniu żądanych pożyczek do miary funduszy rozporządzalnych, Wydział krajowy postanowił oprzeć się na spostrzeżeniach i danych, zebranych przez organa rządowe przy rozdzielaniu zapomogi państwowej, przyznanej ustawą z dnia 8. lutego b. r. na wsparcie niedostatkiem dotkniętej ludności wiejskiej w Galicyi. Rozdział pożyczek na zasiewy odbył się tedy 19. marca b. r., przy osobistym udziale zaproszonych na posiedzenie Wydziału krajowego: Jego Ekscelencyi p. Namiestnika hr. Alfreda Potockiego. JW. Wiceprezydenta c. k. Namiestnictwa Filipa Zaleskiego i JW. Radcy dworu, Hermana Loebła.

Dzięki temu udziałowi, Wydział krajowy uzyskał cenne wskazówki, na podstawie których dokonał rozdziału pożyczek z pełną świadomością, że uczyniono wszystko, co tylko było możliwem, dla pogodzenia wygórowanych żądań z środkami rozporządzalnemi, bez zwichnięcia celu pożyczki, i w sposób jak najskrupulatniej zastosowany do zbadanych potrzeb. Przy pierwszym rozdziale wyasygnowano razem 440.800 złr., a reszta t. j. 59.200 złr. pozostała w rezerwie, która jak się później okazało, była niezbędnie potrzebną do osiągnięcia celu wytkniętego pożyczce. Niektóre Wydziały powiatowe bowiem, które na pierwsze wezwanie odpowiedziały oświadczeniem, że ludność wiejska zasieje swe grunty bez pomocy publicznej, widziały się później spowodowanemi zmienić tę opinię i prosić o pomoc dla niektórych gmin, zupełnie ziarna pozbawionych. Nadto pokazały się w skutek późniejszych klęsk elementarnych, niedostatek i brak ziarna na zasiew w niektórych gminach powiatów niezaliczonych pierwotnie do tych, które potrzebowały pomocy publicznej. Kwotę w rezerwie pozostawioną, rozporządzał Wydział krajowy tak oględnie, aby uwzględnić mógł całkowicie lub częściowo dodatkowe prośby aż do upływu pory zasiewów. Dopiero w porze, gdy już dalszych prośb o pożyczki oczekiwać nie należało, reszta półmilionowego funduszu pożyczkowego została zupełnie wyczerpaną.

Alegat.  
VI.

W jakim stosunku fundusz ten został rozdzielony, wykazuje Alegat VI.

Alegat  
VII.

Rozdział pożyczek pomiędzy gminy i pojedynczych włościan, dokonany został przez miejscowe organa autonomiczne według wskazówek szczegółowej instrukcyi, którą wydał Wydział krajowy. Asygnując przyznane pożyczki i za skryptami ułożonemi podług formularza rozesłanego przez Wydział krajowy. Z nadesłanych skryptów i relacyj Wydziałów powiatowych pokazuje się, że w pewnych gminach przekroczone zostało maximum pożyczki, ustanowione przez Wydział krajowy w kwocie 15 zł. Ponieważ norma ta pominiętą została tylko w wyjątkowych wypadkach, a pominięcie jej nie było aktem dowolności, lecz następstwem wyjątkowych nadzwyczajnych stosunków, ponieważ jednym słowem Wydziały powiatowe pożyczały więcej niż 15 zł. tylko tym włościanom, których od zguby 15oma zł. ocalić nie można było, przeto Wydział krajowy nie kwestyonował żadnej pozycyi tego rodzaju.

Ze wszystkich sprawozdań Wydziałów powiatowych, jak w ogóle ze wszystkich wiadomości, które doszły nas z różnych okolic kraju, Wydział krajowy powziął przekonanie, że dobroczynny cel pożyczki został osiągnięty, że mianowicie zapewniono nią egzystencję i możność podźwignięcia się z nędzy znacznej liczbie włościan, którzy wśród zimy pozbawieni byli wszelkiej nadziei zasiania gruntów. Może w niektórych okolicach włościanie niezbędnie pomocy potrzebujący zostali pominięci. Stać się tak mogło z powodu, że niektóre Rady gminne nie chciały przyjąć solidarnej poręki gmin za członków pomocy potrzebujących, a tem samem nie dopełniły esencyonalnego warunku, od którego Wydział krajowy wobec brzmienia ustawy odstąpić nie mógł. Liczba gmin, w których Rady gminne w ten sposób postąpiły, nie jest zapewne tak znaczną, jak się w pierwszej chwili obawiano.

Niektóre gminy, które w pierwszej chwili odmówiły solidarnej poręki, uległy później zdrowej refleksji i uczyniły zadość niezbędnemu warunkowi, a Wydział krajowy pozostawiwszy z funduszu półmilionowego znaczniejszą rezerwę, mógł jeszcze do maja nieść pomoc w wypadkach tego rodzaju.

Według §. 1. ustawy z dnia 26. lutego 1880 (dz. u. p. Nr. 22), kraj obowiązany jest zwrócić Skarbowi Państwa do 1. stycznia 1881. cały fundusz półmilionowy, zaliczony Wydziałowi krajowemu na pożyczki na zasiewy dla ludności wiejskiej.

Interes funduszu krajowego wymagał oznaczenia takiego samego terminu pożyczającym włościanom, aby Wydział krajowy nie potrzebował po 31. grudnia 1880 zaciągać pożyczki celem spłacenia długu Skarbowi Państwa.

Zresztą Wydział krajowy nie uznawał się nawet uprawnionym do oznaczenia dłuższego terminu i spłaty ratalnej, gdyż jak powiedziano, należałoby w takim razie zaciągnąć pożyczkę, a tem samem przyjąć na fundusz krajowy ciężar, co tylko Wysoki Sejm uczynić może. Jednakże już w chwili rozdzielania pożyczek na zasiewy, Wydział krajowy uznał, że ważne powody przemawiają przeciw apodyktycznemu oznaczeniu takiego samego terminu zwrotu, jaki w ustawie z dnia 26. lutego 1880 wyznaczony został funduszowi krajowemu. Nieurodzaj zeszłoroczny i wywołany tem niedostatek, nawiedziły ludność wiejską już wycieńczoną i ogołoconą z wszelkich zapasów szeregami klęsk, które ją w latach poprzednich dotknęły. Od kilku lat, jak wiadomo, w wielu okolicach kraju naszego zbiory nieodpowiedziały nawet skromnym oczekiwaniom, wydały zaledwie tyle, ile wieśniak potrzebował na wyżywienie rodziny i opłacenie podatku. Kto nie miał już przedtem żadnych długów i zaciągnął teraz małą pożyczkę, ten zapewne będzie mógł ze zbioru tegorocznego zwrócić ją w jesieni bez obawy, iżby na przednowku znalazł się w skutek tego pozbawionym środków egzystencji.

Ale niektórzy tak są zadłużeni, że najpomyślniejszy rezultat zbioru nie wystarczy na zwrot najświeższej pożyczki obok spłaty innych długów zaległych, od których każda zwłoka drogo musi być opłacaną. Dla tej kategorii włościan rozkład ostatniej bezprocentowej pożyczki na trzy raty, będzie nadzwyczajnem dobrodziejstwem, będzie prawdziwym ratunkiem, który jako cel przyswiewał staraniom Wydziału krajowego w chwili rokowań z Rządem.

Tak rzecz się przedstawia w razie, jeżeliby rezultat zbioru tegorocznego odpowiedział oczekiwaniom. Na to jednak nie zanoszą się wcale, gdyż z różnych stron kraju dochodzą niepomyślnie wiadomości o stanie zasiewów, mianowicie żyta. Należy zatem przygotować się na to, że przynajmniej w niektórych okolicach i w tym roku rezultat zbiorów wypadnie tak niekorzystnie, iż wieśniak znajdzie się w zupełnej niemożności zwrócenia funduszowi krajowemu całej pożyczki przed 1. stycznia 1881.

Wydział krajowy nie zapoznaje bynajmniej złych następstw, jakie pociąga za sobą zasilanie bezprocentowymi pożyczkami ludności wiejskiej, która nie mając dobrego wyobrażenia o źródłach i celach funduszy publicznych, nadużywałaby zawsze ich pomocy bez skrupułów i uzyskawszy raz kredyt niepołączony z żadnym ciężarem, uczy się w skutek tego liczyć nie wyłącznie na własne siły, lecz na pomoc zewnętrzną w razie jakiegokolwiek klęski. Tym razem jednak położenie ludności wiejskiej jest tak smutne, niedostatek i brak ziarna na zasiew nawiedziły tak znaczną przestrzeń kraju, że wyjątkowa pomoc publiczna przedstawiała się jako jedyny środek zapobieżenia głodowi i zupełnemu upadkowi gospodarstw wiejskich. Uzyskawszy fundusz półmilionowy ze Skarbu Państwa bez procentu, kraj w roku bieżącym nie ponosi właściwie żadnej ofiary, a ponieważ można oczekiwać zwrotu części pożyczek już w terminie pierwotnie oznaczonym, przeto rozłożenie spłaty reszty pożyczek na lata 1881 i 1882 pociągnie za sobą tylko ofiarę kilkudziesięciu tysięcy złr. Ofiara ta nie da się z góry dokładnie oznaczyć, bo dziś nie można nawet w przybliżeniu obliczyć, jaka część funduszu półmilionowego nie zostanie zwróconą krajowi do 1. stycznia 1881, a nadto w obec zmieniających się tak często stosunków finansowych nie można przewidzieć, na jaki procent wypadnie pożyczyc sumę, którą kraj 1. stycznia 1881 zwróci Skarbowi Państwa w zastępstwie zalegających ze spłatą włościan.

W każdym razie jednak Wydział krajowy zastrzegłszy w skryptach dłużnych zwrot pożyczek w terminie wyznaczonym funduszowi krajowemu do spłaty pożyczki półmilionowej, nietylko zawarował tem Wysokiemu Sejmowi wszelką swobodę w powzięciu postanowień, lecz nadto na wypadek rozłożenia spłaty pożyczek na raty, umożliwił sobie ograniczenie prolongaty do wypadków, w których ona okaże się niezbędnie potrzebną.

W obec powyższego wyводу Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem:

I. Przyjmuje do zatwierdzającej wiadomości kroki podjęte przez Wydział krajowy celem wyjednania ze Skarbu Państwa bezprocentowej zaliczki w kwocie 500.000 złr. na udzielanie bezprocentowych pożyczek na zasiewy ludności wiejskiej za solidarną poręką gmin.

II. Upoważnia Wydział krajowy do rozłożenia spłaty pożyczek na dwa lata bez procentu tym włościanom, którzy w terminie pierwotnie oznaczonym nie będą mogli naraz uiścić się z długu i w tym celu

III. upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia pod warunkami niemniej uciążliwemi, pożyczki w wysokości, jaka potrzebną się okaże 1. stycznia 1881, celem zwrócenia Skarbowi Państwa otrzymanej zaliczki półmilionowej.

### **Z Rady Wydziału krajowego**

#### **Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.**

We Lwowie dnia 28. Maja 1880.

Marszałek krajowy

**Ludwik hr. Wodzicki w. r.**

Sprawozdawca

**Dr. Józef Wereszczyński w. r.**

Członek Wydziału krajowego.

# Odpis

odezwy c. k. Prezydyum Namiestnictwa z dnia 20. grudnia 1879 do  
L. 10.298/pr. wystosowanej do Wydziału krajowego.

W skutek tutejszego okólnika z dnia 5. listopada b. r. L. 8872/pr., którego odpis miałem zaszczyt udzielić Swietnemu Wydziałowi krajowemu pismem z tej samej daty, przedłożyli mi c. k. Starostowie relacye o wyniku przeprowadzonego w porozumieniu z Wydziałami powiatowymi dochodzenia o rozmiarach zagrażającego w pojedynczych powiatach niedostatku w skutek tegorocznego nieurodzaju.

Z relacyi tych wypływa, że w 34 powiatach nie ma obawy klęski głodowej, jakkolwiek po większej części i ci Starostowie nadmienią, że tegoroczny nieurodzaj i w tych także powiatach nader dotkliwie czuć się daje.

Nadto niektórzy z tych Panów Starostów, a to Łańcucki, Sokalski, Tarnopolski, Wielicki i Żółkiewski wyraźnie podnoszą, iż niektóre gminy tych powiatów będą potrzebywały z powodu klęsk elementarnych, któremi nawiedzone były, zasiłku na wyżywienie i zakupno ziarna do zasiewu, chociaż w całym powiecie nie ma obawy niedostatku

Reszta panów Starostów przedstawia skutki tegorocznego nieurodzaju w wielce niekorzystnem świetle, podnosząc w swych relacyach, iż nietylko ludności wiejskiej zupełnie zabraknie ziarna do zasiewów wiosennych, lecz nadto, że z powodu zupełnego nieurodzaju, brak jej będzie środków do życia, że więc zagraża tej ludności klęska głodowa, której co rychlej zaradzić trzeba. W niektórych miejscach ludność już dziś cierpi niedostatek, a w wielu innych zapasy środków do życia wystarczą zaledwie do końca bieżącego roku. Wynik przeprowadzonych w tej mierze badań w tych powiatach uwidocznia załączone zestawienie, które zawiera liczbę gmin każdego powiatu nawiedzonych ciężkim niedostatkiem, dalej ilość mieszkańców, którym brak środków do życia i ziarna na zasiew, wreszcie kwoty, których dla każdego powiatu potrzeba na uśmierzenie zagrażającej nędzy i na zakupno ziarna do zasiewów wiosennych. Cyfry te jakkolwiek nie oparte na ścisłym i nieomylnem obliczeniu świadczą jednak najwymowniej, jak opłakanym jest stan ludności w tych powiatach, że rychła a skuteczna pomoc jest nieodzowną.

Wszystkie w tej sprawie otrzymane relacye tudzież wspomniane zestawienie mam zaszczyt udzielić Swietnemu Wydziałowi krajowemu z uprzejmą prośbą, by Swietny Wydział krajowy ze względu na reskrypt J. E. pana Ministra spraw wewnętrznych z dnia 25. października b. r. L. 5190/M. J. którego treść miałem zaszczyt udzielić powołanem pismem tutejszemu, zechciał mi wedle możliwości jak najspieszniej udzielić szacownego zdania, jakie należy przedsięwziąć środki celem usunięcia grożącej ludności wiejskiej nędzy.

---

## Odpis

odezwy Wydziału krajowego z dnia 24. grudnia 1879 L. 52167 wystosowanej do Świątynego c. k. Prezydium Namiestnictwa we Lwowie.

W odpowiedzi na szacowną odezwę z dnia 20 grudnia br. l. 10298/pr. Wydział krajowy ma zaszczyt oznajmić, że sprawozdania otrzymane od Wydziałów powiatowych o grażącym ludności wiejskiej niedostatku, przedstawiają obraz ponury a zupełnie zgodny ze sprawozdaniami c. k. Starostw, przedłożonemi wspomnianą na wstępie szacowną odezwą. Wiele Wydziałów powiatowych już dziś natarczywie domaga się zapomóg, a inne w najbliższej przyszłości każą oczekiwać podobnych żądań. Z otrzymanych przez nas sprawozdań Wydziałów powiatowych okazuje się, że urodzaj tegoroczny w większej części powiatów wydał plon prawie o połowę niższy od zbioru zwykłego, szczególnie zaś ubytek najbardziej dotkliwy daje się uczuwać w płodach służących głównie dla wyżywienia ludności to jest w życie, ziemniakach, kapuście, a po części także w roślinach strączkowych grochu i bobie. Ubytek ten jest tak znaczny, że według obliczeń poczynionych w c. k. Towarzystwie rolniczym galicyjskiem w roku bieżącym zebrano o 2 miliony sto tysięcy hektolitrów mniej żyta, a o 5,363.000 hektolitr. mniej ziemniaków tylko we wschodniej części kraju, o której zbiorach daty zestawia c. k. galicyjskie Towarzystwo rolnicze. Niedobór ten w życie i ziemniakach wykazuje we wschodniej połowie kraju ubytek przeszło 40% głównych artykułów pożywienia, a wyłączwszy te okolice, które jak Podole lub Pokucie miały lepsze zbiory, okaże się, że w okolicach Sanoka, Sambora, Drohobycza aż po Lwów ubytek w tych artykułach jest tak znaczny, iż zebrano zaledwie piątą część zwykłego zbioru, a w wielu gminach tak tych, jak dalej na zachód wysuniętych stron, często nawet nie powróciło się nasienie rolnikowi. Zwracamy przytem uwagę, że obliczenia c. k. Towarzystwa galicyjskiego odnoszą się do tej części kraju, która zawiera najwięcej powiatów nie potrzebujących żadnej pomocy. Właśnie w innych powiatach dalej wysuniętych ku zachodowi zachodzą znacznie gorsze stosunki pod względem urodzaju. Szczegółowych dat w tej mierze nie przedłożyło nam jednak dotąd Krakowskie towarzystwo rolnicze. To też właścianie skąpe zebrawszy żniwo, zmuszeni są teraz używać na pożywienie resztki szczupłych zapasów i z pewnością z wiosną niebędą mieli żywności a tem mniej nie starczy im zboża na opędzenie jarych zasiewów. Gdy zaś już i ozime zasiewy nie zostały z powodu słońca i zimna dokonane w zwykłej mierze, a jeszcze śnieg spadły na niezamarznąłą ziemię zniszczy przynajmniej część oziminy, przeto koniecznie wypadałoby, aby przez obsianie większych obszarów jarem zbożem i ziemniakami powetować ten ubytek w zasiewach ozimych, w przeciwnym bowiem razie klęska tegoroczna mogłaby powtórzyć się w roku następnym i zagrażałaby przyszłości całego stanu wiejskiego.

Według wiadomości przez nas zebranych groźny ten stan nierówno dotyka wszystkie okolice kraju; w jednych powiatach obfitsze odrodzenie jednego gatunku ziarna jak n. p. fasoli w powiecie tłumackim lub kukurudzy na całym prawie południowym Podolu, łągodzi mniej dobre, ogólne

urodzaje i chociaż wszędzie będzie ciężki przednowek, to przecież najwięcej niedostatku obawiać się należy w powiatach położonych w kącie pomiędzy Wisłą i Sanem, szczególnie zaś w powiatach: Brzesko, Dąbrowa, Mielec, Tarnobrzeg, Nisko, oraz na Podgórzu karpackiem od Gorlic i Grybowa aż po Drohobycz z włączeniem tu jeszcze sąsiednich powiatów: Rudeńskiego i Mościckiego.

Tak w tych powiatach jak i w innych, jeżeli do nieurodzaju dołączyła się klęska elementarna, jak gradobicie lub wylewy, a w roku tak słotnym jak obecny, przypadków tego rodzaju było nader wiele, wówczas ludność została pozbawioną i tych szczupłych zapasów, jakie jej mógł przynieść nędzny urodzaj tegoroczny. W wielu też gminach zapasy żywności już są wyczerpane i potrzeba natchmiast przyjść z pomocą ludności, w innych gminach widać już teraz używanie pokarmów niezdrowych lub w mniejszej ilości, a i te nędzne zapasy starczą zaledwie do nowego roku lub do połowy zimy, jak to zgodnie z relacyami nam komunikowanymi przez świetne c. k. Namiestnictwo i nasze wskazują sprawozdania.

Położenie to nieszczęśliwe ludności wiejskiej jest jeszcze o tyle bardziej rozpaczliwe, że i zarobek w tym roku jest daleko mniejszy jak zwykle. Nieurodzaj powszechny sprawia ten skutek, że u większych właścicieli jest daleko mniej roboty, nietylko bowiem omłot i wywóz zboża zmniejszony, ale szczególnie ruch gorzelni o wiele słabszy. Gorzelnie nasze są zakładami rolniczymi, przetwarzają jedynie produkta wyprodukowane we własnem gospodarstwie, mając użyć mało ziemniaków pozostawać będą w ruchu zaledwie przez parę miesięcy. Tymczasem niedostatek powoduje właśnie zwiększone ofiarowanie pracy, wówczas kiedy jej potrzeba jest o wiele mniejszą jak zwykle. Według pewnych wiadomości ludność górska zwykle wychodząca za zarobkiem w dalsze okolice, przyniosła do domu daleko szczuplejszy zarobek jak zwyczajnie, a to samo da się powiedzieć o komornikach i chałupnikach żyjących z zarobku, lub o tych gospodarzach, którzy w skutek rozdrobnienia własności mają grunta dochodzące zaledwie kilku morgów, z których nie są w stanie wyżywić się bez zarobku nawet w dobre lata, a nie dopiero w czasie nieurodzaju. Ludność nasza nie jest zwykle przenikająca i często dopiero doznany niedostatek wyprowadza ją z gnuśnego trwonienia czasu, ale jednak donoszą nam, że n. p. w powiecie Brzozowskim już teraz dziesiąta część ludności nie ma z czego żyć mimo, że ludność tamtejszego powiatu uchodzi w całym kraju za najbardziej pracowitą, oględną i moralną.

Z tego cośmy tu pobieżnie wypowiedzieli jasno wynika, że położenie włościan w wielu bardzo powiatach jest rozpaczliwe, że jeśli nawet nie należy obawiać się powszechnej klęski głodu, to przecież głód i nędza panują już teraz w wielu pojedynczych gminach, a w miarę wyczerpywania się zapasów liczba głodem dotkniętych gmin będzie do nowego roku coraz bardziej rosła. Obok zaś tych gmin, w których przeważnie klęski elementarne sprowadziły lub sprowadzą głód, niedostatek da się uczuć wszędzie komornikom i chałupnikom oraz znacznej liczbie drobnych posiadaczy gruntów nie posiadających ponad 4 morgi pola; jeszcze zaś powszechniejszą stanie się klęska braku ziarna na zasiew.

W takich okolicznościach niepodobna pozostawić ludności bez żadnego ratunku. Jednakże Wydział krajowy nie jest w stanie pospieszyć z pomocą bez upoważnienia Wysokiego Sejmu a ponieważ sesja sejmowa ma być dopiero w marcu 1880 r. otwartą, przeto Wydział krajowy w braku funduszków potrzebnych i upoważnienia do ich użycia, nie będzie mógł nic uczynić dla zagrożonej niedostatkiem ludności wiejskiej w miesiącach zimowych a więc w porze, w której według zgodnych ze sobą sprawozdan c. k. Starostów i Wydziałów powiatowych, w niektórych powiatach nędza dosięgnie szczytu i okaże się brak żywności.

W dzisiejszych stosunkach ekonomicznych kraju, Wydział krajowy nie mógłby nawet wobec Wysokiego Sejmu wystąpić z wnioskami, których urzeczywistnienie wymagałoby podwyższenia dodatku krajowego. Że podwyższenie tego dodatku jest niemożliwe, uznał to już w latach poprzednich sam c. k. Rząd przedkładając budżet krajowy do najwyższej sankeyi.

Na razie nie pozostaje inny środek jak tylko udzielenie pomocy ze skarbu państwa celem zaradzenia najpilniejszym potrzebom ludności głodem zagrożonej. Wydział krajowy zaś wystąpi przed Wysokim Sejmem z wnioskiem zaciągnięcia półmilionowej pożyczki, z której udzielałby bezprocentowe zasiłki na zakupno ziarna na zasiew za pośrednictwem Wydziałów powiatowych. Nadto zamierza Wydział krajowy zażądać od Wysokiego Sejmu podniesienia corocznej dotacyi na subwencye dla dróg powiatowych w tym celu, aby w powiatach najwięcej klęską dotkniętych, ludność wiejska aż do zbiorów przyszłorocznych miała zapewniony zarobek a tem samem w najwłaściwszy sposób uzyskała pomoc z funduszów publicznych.

---

**Alegat III.** do L. 24040.

## Odpis

pisma Wydziału kraj. z d. 25<sup>go</sup> Stycznia 1880 do l. 3400 wystosowanego do Jego Excelencyi Hr. Edwarda Taaffego c. k. Ministra-Prezydenta, Jego Ces. i król. Apostolskiej Mości rzeczywistego tajnego radcy, kawalera orderu złotego runa, kawalera wielkiego krzyża orderu Leopolda i t. d.

### EXCELLENZ!

Auf Grund des in der Sitzung vom 23. Jänner 1880 Zl. 3400 gefassten Beschlusses, ersucht der Landesausschuss des Königreichs Galizien und Lodomerien sammt dem Grossherzogthume Krakau die hohe k. k. Regierung um ein dem Lande für Beschaffung von Saatfrucht aus Staatsmitteln gegen Rückzahlung im Laufe des Jahres 1880 wo möglich bis Ende 1881 zu gewährendes, unverzinsliches Darlehen von 500.000 fl. ö. W. und verpflichtet sich, die nachträgliche Rechtfertigung dieses seines Vorganges im Landtage einzubringen und für denselben einzustehen.

In Anbetracht des Charakters dieses Anlehens und behufs Sicherstellung der Rückzahlung der dem Landvolke zu ertheilenden Vorschüsse, ersucht der galizische Landesausschuss:

Die hohe k. k. Regierung wolle geneigtest für dieses Anlehen politische Execution und Gebührenbefreiung erwirken.

**Vom Landesausschusse des Königreichs Galizien und Lodomerien sammt dem  
Grossherzogthume Krakau.**

D. u. s.

# U s t a w a

Z dnia 26. Lutego 1880 o udzieleniu Reprezentacyi krajowej Galicyi zaliczki bezprocentowej na uśmierzenie niedostatku.

**Za zgodą obu Izb Rady Państwa postanowiłem i stanowią co następuje:**

§. 1.

Upoważnia się Rząd, aby Reprezentacyi krajowej Galicyi wydał zaliczkę bezodsetkową w sumie 500.000 złr. dla gmin dotkniętych niedostatkiem na zaopatrzenie się w zboże na zasiew, a która zwróconą być ma w roku 1880.

§. 2.

Zaległe raty zaliczek, które Reprezentacya krajowa rozda pod odpowiedzialnością gmin, na zakupienie zboża na zasiew, ściągają mogą władze administracyjne drogą egzekucyi od tych którzy je otrzymali.

§. 3.

Dokumenty prawnicze, podania i protokoły, dotyczące się udzielonych zaliczek, wolne są od stempli i opłat.

§. 4.

Wykonanie niniejszej ustawy, nabywającej mocy obowiązującej z dniem ogłoszenia, porucza się Ministrom spraw wewnętrznych i Skarbu.

Wiedeń dnia 26. Lutego 1880.

**Franciszek Józef w. r.**

**Taaffe w. r.**

**Kriegs-Au. w. r.**

## **Wydział krajowy.**

L. 5381.

Z zarządzonego okólnikiem z dnia 13. listopada 1879 L. 44.966. badania rozmiarów i skutków zeszłorocznego nieurodzaju, oraz z przedłożonych przez Prezydium c. k. Namiestnictwa dnia 20. grudnia 1879 L. 10.298 pr. sprawozdań c. k. Starostów powiatowych w tej samej kwestyi, powziął Wydział krajowy przekonanie, że w 57 powiatach grozi ludności wiejskiej w mniejszym lub większym stopniu brak ziarna na zasiew, któremu ludność sama bez pomocy publicznej zaradzić nie zdoła. Ponieważ od rychłego przyniesienia pomocy zawisł cały jej skutek, przeto Wydział krajowy dokładał wszelkich starań, aby wysoki Sejm krajowy zwołany został jak najwcześniej i jeszcze przed nadejściem pory stosownej do zasiewu powziąć mógł potrzebną w tym celu uchwałę.

Gdy jednak wszystkie w tej mierze podjęte usiłowania pozostały bezowocnemi, Wydział krajowy starał się uzyskać środki do niesienia pomocy ludności wiejskiej na innej drodze, która wśród danych stosunków okazała się jedynie możliwą, mianowicie udał się z przedstawieniem do wysokiego c. k. Rządu, aby tenże ze skarbu państwa na cel powyżej wskazany udzielił pomocy, z którą kraj w skutek niezwołania jego reprezentacyi nadążyć nie zdołał. Rokowania podjęte z c. k. Rządem osiągnęły ten skutek, iż c. k. Rząd przychylając się do prośby Wydziału krajowego wniósł już w Radzie państwa projekt ustawy, na mocy której oddaną zostanie Wydziałowi krajowemu do dyspozycyi tytułem bezprocentowej do 1. stycznia 1881 zwrotnej pożyczki kwota 500.000 złr., celem dostarczenia ludności wiejskiej dotkniętej klęską nieurodzaju środków, potrzebnych do zakupienia zboża na zasiew.

Z uwagi na zbliżającą się porę zasiewów i w przypuszczeniu, że rychle ustawodawcze ułatwienie projektu o pożyczce półmilionowej pozwoli niebawem Wydziałowi krajowemu rozporządzać tymi funduszami, postanowiliśmy przeprowadzić bezzwłocznie czynności przygotowawcze, aby już z początkiem marca ludność pozbawiona ziarna na zasiew, otrzymać mogła pomoc, odpowiadającą potrzebie dokładnie skonstatowanej w miarę, jak na to wystarczą fundusze uzyskane.

Z funduszków tych udzielać będzie Wydział krajowy za solidarną poręką gmin, pożyczki tym włościanom, co do których sprawdzono, że nie mają czem zasiać roli; pozbawieni są środków nabycia ziarna i w braku sposobności do zarobkowania sami zaradzić nie mogą tej potrzebie.

Pożyczki udzielane będą do ostatniego grudnia 1880 bez procentu i bez ciężarów, z jakimi z powodu stempli i opłat połączone są pożyczki w innej drodze zaciągane. Wysokiemu Sejmowi zaś przedstawiony zostanie projekt, na podstawie którego Wydział krajowy mógłby uzyskać fundusze potrzebne w tym celu, aby zwrócił c. k. Rządowi w oznaczonym terminie całą kwotę pożyczoną, a zwrot niespłaconych przez włościan pożyczek rozłożyć mógł tam, gdzie się to okaże potrzebnem, na dłuższy okres czasu pod warunkami, które wysoki Sejm za stosowne uzna.

Tak dla zbadania powyższych okoliczności, jak i ze względu na fakt, że wykazana w pierwotnych sprawozdaniach c. k. Starostw i Wydziałów powiatowych kwota potrzebna na zakupno zboża na zasiew o wiele przewyższa fundusze na ten cel rozporządzone, a tem samem sprwadzana byś musi do miary odpowiadającej najkonieczniejszej potrzebie, niezbędnem okazuje się wysłanie delegatów powiatowych do gmin, którzy stworzyliby podstawę potrzebną do rozdzielania pożyczek pomiędzy ludność.

Wydział powiatowy ustanowi zatem bezzwłocznie takich delegatów i poruczy im czynność powyżej wskazaną, przyczem należy także pamiętać o tem, aby daną została rękojmia, że fundusze pożyczone na zasiew użyte zostaną na cel właściwy w sposób roztropny i że z uszczerbkiem dla potrzebujących, a tem samem jedynie uprawnionych do korzystania z pomocy publicznej, pożyczki nie będą rozdawane osobistościom, wyzyskującym tak często swoje wpływy w radach gminnych z ujmą dla dobra publicznego.

Zadaniem delegatów będzie także wywołać w Radach gminnych uchwały, poręczające pożyczki przez członków gminy z funduszu publicznego zaciągnąć się mające.

Uchwały te tak mają opiewać:

„Gmina N. N. przyjmuje na siebie solidarną porękę za pożyczki udzielone N. N. N. N. N. N... (imienny wykaz pożyczających włościan) do wysokości..... (wyraźne oznaczenie kwoty dla każdego pożyczającego). Zarazem upoważnia Rada gminna zwierzchność gminną do podniesienia pożyczki, rozdzielenia takowej pomiędzy wskazanych w uchwale członków za wystawieniem odpowiednich skryptów, wreszcie do wystawienia na żądanie Wydziału krajowego skryptu według nadesłanego formularza.“

Należy przytem zwrócić uwagę gmin, że wobec cięższej na nich poręki, interes własny nakazuje im czuwać nad tem, aby pożyczki przeznaczone na zakupno zboża na zasiew nie zostały zmarnowane, lecz użyte w sposób zapewniający zamierzony skutek a tem samem i możność spłacenia pożyczek.

Ze względu na zbliżającą się już porę zasiewów, Wydział powiatowy przystąpi bezzwłocznie do spełnienia poruczonego mu zadania i wpłynie na swoich delegatów tak, aby Wydział krajowy otrzymał najdalej do 25. b. r. wykazy pożyczek udzielić się mających wraz z uchwałami Rad gminnych zawierającemi potrzebne poręczenie. Pospiech jest tem bardziej wskazany, że dopiero po nadejściu wszystkich sprawozdań będzie mógł Wydział krajowy przedsięwziąć repartycję fundusów uzyskanych stosownie do potrzeb i środków.

*We Lwowie dnia 4. lutego 1880.*

Marszałek krajowy  
**Wodzicki** w. r.

Członek Wydziału krajowego  
**Wereszczyński** w. r.

# Wykaz

## pożyczek rozdanych powiatom.

Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	Złote	Liczba porządkowa	Nazwa powiatu	Złote
1	Biała	1.500	29	Myślenice	12.000
2	Bóbrka	1.531	30	Nadwórna	3.000
3	Bochnia	20.000	31	Nisko	13.000
4	Bohorodeczany	800	32	Nowy-Targ	5.000
5	Brzesko	17.000	33	Pilzno	12.000
6	Brzozów	12.000	34	Przemysł	20.000
7	Buczacz	4.000	35	Przemysłany	4.000
8	Chrzanów	10.000	36	Rawa	2.800
9	Cieszanów	3.340	37	Rohatyn	6.000
10	Dąbrowa	12.000	38	Ropczyce	8.000
11	Dobromil	750	39	Rudki	18.000
12	Dolina	2.400	40	Rzeszów	7.550
13	Drohobycz	4.000	41	Sambar	10.000
14	Gorlice	24.000	42	Sanok	16.895
15	Gródek	6.000	43	Sącz nowy	9.000
16	Grybów	18.000	44	Skałat	5.000
17	Jarosław	14.700	45	Sokal	4.000
18	Jasło	20.000	46	Staremiasto	4.000
19	Jaworów	18.000	47	Tarnobrzeg	4.550
20	Kolbuszowa	18.000	48	Tarnów	10.000
21	Kraków	8.000	49	Wadowice	6.000
22	Krosno	10.000	50	Wieliczka	4.000
23	Limanowa	9.000	51	Zbaraż	6.000
24	Lisko	3.000	52	Złoczów	2.204
25	Lwów	12.000	53	Żółkiew	3.200
26	Łańcut	8.000	54	Żydaczów	5.400
27	Mielec	12.380	55	Żywiec	12.000
28	Mościska	16.000			
				S u m a	500.000

# Protokół

spisany dnia ..... 1880 w .....

z powodu rozdzielania pożyczek z funduszu półmilionowego, pożyczonego Wydziałowi krajowemu jako zastępcy kraju ze Skarbu Państwa na mocy ustawy z dnia 26. lutego 1880 Nr. 22. Dz. u. p. a przeznaczonego na zakupienie zboża na zasiew dla ludności pomocy potrzebującej w Galicyi i w Wielkiem Księstwie Krakowskiem.

My niżej podpisani członkowie gminy ..... stwierdzamy niniejszem, że od Wydziału powiatowego w ..... działającego w zastępstwie Wydziału krajowego, otrzymaliśmy za solidarną poręką gminy, na mocy uchwały Rady gminnej z dnia ..... 1880 z funduszu półmilionowego, pożyczonego Wydziałowi krajowemu, jako zastępcy kraju ze Skarbu Państwa na mocy ustawy z dnia 26. lutego 1880 Nr. 22 Dz. u. p. a przeznaczonego na zakupienie zboża na zasiew dla ludności pomocy potrzebującej w Galicyi, pożyczki poniżej wykazane i obowiązujemy się zwrócić takowe bez procentu najpóźniej do 1. stycznia 1881, jeżeliby Wydział krajowy nie wyznaczył innego terminu i sposobu spłaty. W razie nieuiszczenia otrzymanej pożyczki w terminie oznaczonym, poddajemy się egzekucyi politycznej.

Otrzymałem .....

zł. w. a.

(N. N.) .....

Zwierzchność gminna w .....

stwierdza rozdzielenie pożyczki według powyższego wykazu i podpisuje na mocy uchwały rady gminnej z dnia .....

1880 protokół niniejszy imieniem gminy jako poręczyciela i płaтника. Zarazem poddaje się gmina na wypadek niezwrócenia pożyczek politycznej egzekucyi w myśl ustawy z dnia 26. lutego 1880 Dz. u. p. Nr. 22.

..... 1880

Otrzymałem .....

zł. w. a.

(N. N.) .....

Wydział powiatowy w .....

stwierdza rozdzielenie pożyczki według powyższego wykazu na mocy uchwały rady gminnej w .....

z dnia ..... 1880

zatwierdzonej przez Wydział powiatowy na podstawie §. 36 ustawy o Reprezentacyi powiatowej.

..... 1880



(Podpisy)

(Podpisy)

# Protokół

---

Z drukarni **Anny Wajdowiczowej** (pt. Poremby), Lwów, Rynek 1. 9.  
Pod zarządem **Szczęsnego Bednarskiego**.

---

